

CGO: Da li Vaša politička partija prepoznaje značaj pitanja rodne ravnopravnosti, političke participacije i osnaživanja žena? Ako da, kako se to manifestuje u partiji/koaliciji?

GENCI NIMANBEGU: Lično sam zadovoljan kako smo uspjeli animirati i uključiti žene u izborni proces. Tu ne mislim samo na učešće na listama, nego i na afirmisanje njihovog kapaciteta u odnosu na potrebe koje društvo ima, i to ne samo za rodnom ravnopравnošću nego za razvojem, očuvanjem porodice, kulturnog života, itd. Nažalost, i dalje je politika ili bar vrh politike, na neki način, prepušten muškom polu. S tim u vezi, mi smo uvijek pravili korake koji bi vodili većem učešću žena u političkom životu. Naša lista tu prelazi zakonski minimum, ali kao manjinska lista, pretendujemo na jedan mandat, a kao predsjednik partije, ja sam samim tim i nosilac liste.

Imamo u okviru partije formiran Forum žena, koji je vrlo aktivan već 12 godina, i koji je doprinio rastu naše partije u proteklom periodu. Takođe, imali smo Kongres, prije dvije godine, kroz koji smo značajno povećali broj žena u Glavnom odboru. Naše Predsjedništvo, nažalost, ima samo predstavnicu Foruma žena, ali to su neke naslijeđene stvari i nadam se da će ova izborna kampanja pomoći da se uloga žena osnaži i unaprijedi.

CGO: Kako ocjenjujete nisku zastupljenost žena u političkom životu Crne Gore i generalno na rukovodećim mjestima, na pozicijama odlučivanja?

GENCI NIMANBEGU: Neću ići u procjenu, rekao sam da nisam zadovoljan sa učinjenim do sada. No, mogu se i pohvaliti nekim našim odlukama. Recimo, naša partija rukovodi sa dva preduzeća u Ulcinju i jedan od direktora je ženskog pola. Znači ako bi se gledalo, ne samo procentualno, dali smo šansu i povjerenje ne samo toj osobi nego i da rukovodi jednim značajnim preduzećem. Dalje, što se tiče nekih sekretarijata ili vodećih pozicija, u odnosu na raniji period kad nismo imali nijednu, sad imamo dvije sekretarke sekretarijata, što je značajan iskorak i veoma smo zadovoljni njihovim radom.

Nadam se da će to motivirati druge osobe da prihvate i rukovodeće pozicije. Nije se ni do sada radilo o tome da mi nismo željeli da ih uključimo, već je postojao neki otklon i kod samih žena ili članica partije, a mogu Vam reći i nedovoljna svijest da se žene uključe žene u politički život, ne samo kroz Forum žena nego i kroz proces odlučivanja na visokim pozicijama.

CGO: U čemu vidite razlog za taj otklon kod žena, njihovu obeshrabrenost i demotivisanost da istupe u javni politički život i da se bore za svoja prava, ali i za prava drugih grupa i ukupni napredak društva?

GENCI NIMANBEGU: Razlozi su vjerovatno višestruki. Mislim da osnovni potiču od neke tradicije ili načina razmišljanja, ali mogu Vam reći da su žene odgovornije. Naš politički život je nesazrela demokratije, pa je, između ostalog, koncipiran i tako da se bavljenje politikom označava kao polučasno ili nečasno. Uz to, i procesi koji su se dešavali u Crnoj Gori, gdje je bilo puno klijentelizma i partijskog uticaja na sve institucije, vjerovatno su dodatno uticali da one budu demotivisane. Naravno, ključna je nedovoljno razvijena svijest društva da učešćem žena u političkom životu obezbijedujemo primjenu ne samo naših programskih načela, koja svi imamo u statutima, programima, Ustavu, zakonima, nego i da ćemo društvo napraviti boljim i demokracičnijim. Mislim i da bi politički procesi u Crnoj Gori bili mnogo lakši i brži da je ta svijest razvijenija.

CGO: Da li su ova pitanja (opšta pitanja rodne ravnopravnosti i političke participaciju žena, ali i njihova kulturna, socijalna, seksualna i reproduktivna prava, ekonomsko osnaživanje, borba protiv nasilja nad ženama i sl) sada/ili ili ikada bila na zvaničnoj agendi Vaše političke partije? Da li je partija ikada, a pogotovo za ove parlamentarne izbore, vodila kampanju o ovom pitanju, da li je bilo pokušaja unutar stranke da se ovo pitanje snažnije javno problematizuje i zagovara?

GENCI NIMANBEGU: Veoma slabo, a posebno kad je riječ o pravima žena. Naša partija je nacionalna partija i programom smo usresređeni na prava naše manjinske zajednice. Cijenimo da postoji dosta elemenata

gdje smo diskriminirani u Crnoj Gori i fokusiramo se više na taj dio u kampanji. Naravno, politička prošlost pokazuje da smo mi podržali zakonske prijedloge koji su vodili ka ravnopravnosti, ali iskreno moram reći da kampanja, ne samo naše partije nego i svih drugih, nije na to fokusirana. Vidite da je ona fokusirana na ekonomske teme, na plate, penzije, na besplatne stanove, širu ekonomsku dobit ili napredak. Što se tiče ljudskih prava, manjinske partije sigurno govore o tim pitanjima ali, iskreno govoreći, ne znam ni kako bi javnost primila te poruke neke partije koja bi govorila samo o tim temama. S druge strane, imamo listu koju sačinjavaju dominantno žene i vidjećemo njihov rezultat na izborima.

CGO: Da li je Vaša partija svjesna prepreka sa kojima se suočavaju žene koje jesu ili žele da budu dio javnog života i da zauzimaju određene pozicije u politici i društvu?

GENCI NIMANBEGU: Jesu, ali nedovoljno su ohrabreni ili fokusirani da preduzmu konkretne korake. Lično se zalažem, i to sam i dokazao kao predsjednik partije time što smo promijenili svijest u odnosu na žene na rukovodećim položajima. U prošlim mandatima ih je bilo manje, a sad ozbiljno idemo ka jednom velikom poslu. Ne radi se samo o volji, već i o nedovoljnoj motivisanosti ili ohrabrenosti žena da jasno iskažu svoje ambicije u tom pravcu. Ohrabrivaću svaku politiku ne samo članica Glavnog odbora, nego i drugih članica partije, da promoviramo taj pristup. Veliki problem je nedovoljno učešće žena u upravnim odborima privrednih društava. I to se ne dešava samo u našoj partiji, nego i drugim partijama, a to je zbilja pokazatelj, i pored zakonskih, statutarnih odredbi, deklariranih izjava, nedovoljne svijesti ili nedovoljne želje da se sprovodi ono što je javno rečeno i zapisano.

CGO: Da li su u nekom proteklom periodu postojale određene inicijative, predlozi od strane samih žena da im se da više prostora u okviru partije, u okviru kampanje, medija? Da li je ta klima generalno podsticajna za njihovu afirmaciju i osnaživanje?

GENCI NIMANBEGU: Mi smo imali ženu predsjednicu jednog od tadašnja tri opštinska odbora. Znači, postoje takve inicijative i tokom vremena biće sastavni dio našeg programa i aktivnosti. Moje političko iskustvo govori da je nekad i samo određivanje procentualnog učešća potrebno za neka društva, s tim da onda dolazi i do paradoksa. Recimo, zapadne zemlje kažu da imamo zacrtani postotak u dijelu učešća žena na izbornim listama, a to se ne preslikava u domovima gdje su one zastupljene, bilo da su skupštine opština, državna Skupština, itd. a sami oni imaju sistem koji to ne ohrabruje. Na primjer, izborni sistemi u Velikoj Britaniji ili u SAD nemaju taj postotak, ali to su napredna društva, ili skandinavske zemlje koje imaju mnogo veći postotak ne samo žena u Skupštini, nego su i predsjednice država, Vlada. To dokazuje da sa razvojem društva dolazi i do ove ravnopravnosti.

CGO: Svjedoci smo da su žene u najvećem broju slučajeva, na svih 15 izbornih lista za parlamentarne izbore, zastupljene gotovo u najmanjoj mogućoj mjeri koju zakon nalaže. Koji je razlog za to? I vaša lista je imala nešto oko 31% žena, što znači da je ispoštovan zakonski minimum, ali zašto nije bilo više žena na njoj i da li ste nešto uradili da ih podstaknete da više njih uđe na izbornu listu?

GENCI NIMANBEGU: Mi smo malo specifična lista, odnosno koalicija koja je sastavljena od četiri subjekta. Predsjednici sva četiri subjekta su muškog pola i to je odredilo dio dinamike formiranja tih lista, a i umanjilo procentualno učešće žena. U ovom periodu, nismo se fokusirali na povećanje broja, jednostavno smo procjenjivali da sastavljanje bilo koje liste obuhvata više elemenata da privuče glasače - bilo imenima, bilo regionima iz kojih su zastupljeni, bilo partijski. To su individualne odluke svih partija. Tako smo mi i uradili, ali su možda druge članice koalicije u manjem obimu, pa je to uticalo na taj broj od samo 31%.

CGO: Koji bi to onda bili mehanizmi, koje vi kao partija ili koalicija možete iskoristiti da se poveća zastupljenost žena i jača žensko liderstvo u politici? Šta je tu najveća prepreka i kako je adresirati?

GENCI NIMANBEGU: To je veoma kompleksno pitanje, koje je vezano i za školstvo i za druge institucije, za univerzitete, za ekonomiju, itd. Podsjećam da je većina imovine u Crnoj Gori u rukama muškaraca. To jasno

pokazuje da ima puno stvari na kojima treba da se radi i mislim da će ekonomski programi koje nudimo omogućiti osnaživanje žena, a samim tim jačati i one žene koje imaju liderske predispozicije. Tako ćemo poštovati kvalitet i meritokratiju, a nadam se da je to jedan od načina na koji ćemo povećati učešće žena. Naravno, tu je i Forum žena, zatim saradnja sa međunarodnim organizacijama, jer mi radimo na podizanju svijesti. Imamo jako dobru saradnju i sa nevladinim sektorom, a u nevladinom sektoru postoje vrlo kvalitetni ženski kadrovi, s tim da je u prošlom periodu dosta ljudi iz nevladinog sektora prešlo u politiku. Ne vidim to neizbježno kao pozitivno jer je, s druge strane, pored njihovog kapaciteta koji se dokazuje u politici oslabio nevladin sektor.

CGO: Pomenuli ste glasače i podizanje svijesti javnosti o ovim pitanjima. Da li kod nas među samim glasačima postoji tzv. glasački seksizam, odnosno opredjeljenje birača da prije glasaju za muškarca nego za ženu, zato što ih percipiraju kao sposobnije, hrabrije, odlučnije itd. I ako da, kako se mijenja ta svijest?

GENCI NIMANBEGU: Nemam specifično mišljenje u vezi sa tim pitanjem. Ipak smo mi društvo koje je patrijalno, koje se tek modernizuje, mijenja u dobrim ali i nekim lošim pravcima. Kao partija, mi zbilja polazimo od toga da je zdrava porodica osnova zdravog društva i sigurno da to može uticati na birače i tradicionalne uloge u domu, društvu, državi,... To su stvari koje nisu neizbježno loše ili negativne, jer se uvijek slijedi dobar domaćin. Albanska zajednica u Crnoj Gori je svjesna da rukovodeću ulogu u porodici ili društvu uvijek uzima onaj najspodobniji, ne onaj ko je nosilac neizbježno nekog pola. Tako da imamo puno slučajeva da su dobri domaćini i žene.

CGO: Da li se to preslikava i na političku ravan, i da li su u Crnoj Gori sektori „moći“, poput bezbjednosti i odbrane, rezervisani dominantno za muškarce dok se žene više usmjeravaju ka „mekšim“ resorima, poput obrazovanja, zdravstva, socijalnih politika, itd? Da li se to mijenja?

GENCI NIMANBEGU: Žene su prezastupljene u školstvu, zdravstvu, ili sudstvu a svi ti sektori su označeni kao loši i oni gdje se sve mora ispraviti. I to ne samo od strane našeg društva, nego i od međunarodne zajednice. Ako se ne varam, kada govorimo o strukturi sudija u Crnoj Gori, preko 60% sudija su žene. Ali ipak, tvrdim da će društvo svojim razvojem dovesti do boljeg položaja žena u Crnoj Gori.

Trenutno je izraženo i nasilje u porodici prema ženama, kao mizoginija. To je neka vrsta suočavanja sa ovim napretkom, informatičkim društvom gdje se, nažalost, više širi loša nego dobra vijest. Onda društvo postaje nervoznije, zatvorenije, agresivnije što je problem koji utiče na politiku, na društvo, na porodicu, i to su stvari koje moramo rješavati. Ne pojedinačno, nego zajedno, i ne samo mi kao političari nego cijelo društvo.

CGO: Zakon u Crnoj Gori predviđa minimalnu kvotu od 30% i da je svaka žena, odnosno pripadnik manje zastupljenog pola, u svaka četiri kandidata tj. kandidatkinje na izbornoj listi. Da li vidite ovo kao mjeru afirmativne akcije i dobro rješenje? Da li se to samo formalno poštuje ili vjerujete da ima suštinskog razumijevanja pozadine ovog problema?

GENCI NIMANBEGU: Albanija je više puta imala ženu za predsjednicu Skupštine. I nisam siguran da su to radii zbog rodne zastupljenosti, ili kvota u svom sistemu, nego zbog mjere kvaliteta ili odluke koja je bila prihvaćena. Da bi neko bio predsjednik Skupštine mora imati barem 51% glasova. Na Kosovu su dvije predsjednice bile žene. U Crnoj Gori imali smo predsjednicu Skupštine jedan kratak period i sada gospođu Đurović, rekao bih, kao proizvod političke situacije, ne kao neki kompromis. Napominjem i da je, recimo, u Albaniji ministarka odbrane bila žena. Ne mislim da se to poštuje reda radi, nego da se radi o uticajima više faktora - odnosa u političkoj partiji i u koalicijama, ali i afinitetom ili željom onih koji odlučuju o tome. Recimo, ovdje mislim da premijer koji predlaže Vladu ne bi trebao ispunjavati samo kvotu kao neki dekor, da osobe ženskog pola dobijaju samo ministarstva koja su manje važnosti od ovih drugih, nego da je to i njihova lična odluka i nadam se da će te aktivnosti doprinijeti da se svijest poveća.

CGO: Posljednjih nekoliko godina, posebno su izraženi govor mržnje, mizogini, seksistički komentari i negativne kampanje usmjerene ka ženama u političkom i javnom životu. Iako naše istraživanje pokazuje da je u prvim danima kampanje za parlamentarne izbore u tom dijelu ostvaren određen pomak, pojedini mediji su i dalje vodili prljave kampanje protiv nekoliko žena iz različitih partija. Međutim, gotovo da su samo žene stale u odbranu svojih koleginica. Zašto je to tako i zar muškarci u tome ne vide problem?

GENCI NIMANBEGU: Pa nisam siguran da žene samo stanu u odbranu, staju osobe koje su dovoljno hrabre ili informisane da se to radi. Na kraju krajeva, kao političar toliko puta sam targetiran nekim izjavama koje su neistinite, revanšističke, ili izazivaju nacionalnu netrpeljivost. To je jedan proces koji je i rezultat uticaja društvenih mreža na pravo riječi. Sigurno je to i nešto što moramo urediti zakonski, jer nažalost vidim da to samo dalje doprinosi podjelama društva. Lično smatran da ljudi sve više žive u nekim informatičkim balonima, i da na osnovu njihovih interesovanja, programi koji uređuju društvene mreže stalno vrte jedne te iste informacije istim ljudima na osnovu toga čime su se oni prethodno bavili. Targetiraju ih zbog trgovačkih interesa, gdje će zbog većeg broja klipova profitirati neki od potencijalnih konzumenata usluga. U ovom društvu u kojem se mi bavimo politikom, to je zaista postalo neizdrživo. Zato zbilja nismo više u stanju da reagujemo stalno, jer to bi onda značilo davanje veće važnosti takvim ništavnim, ludačkim, mizoginim izjavama koje samo truju narod. A ni samo društvo ne reaguje dovoljno na takve stvari...

CGO: Istraživanje CGO-a, takođe, pokazuje da je u medijima samo 2% vremena i prostora tokom kampanje posvećeno pitanjima rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena. Zašto mislite da je to tako?

GENCI NIMANBEGU: Kao što sam već pomenuo, to je zbog toga što imamo drugi fokus. Fokus na nacionalno ili ekonomsko pravo. Jasno je da ovako podijeljeno društvo u Crnoj Gori ne daje dovoljno prostora temama o kojima Vi govorite. Opet vraćam na tezu da će ekonomskim, društvenim, kulturnim razvojem i te teme sve više doći do izražaja i da su to stvari koje se dešavaju. To se ne gura pod tepih, nižu se problemi, pa interakcijom članova društva dolazi i do rješenja. Mi idemo u dobrom pravcu i naš početak nije bio loš. Jednostavno, kao jedno razvijeno, zapadno društvo, usvojićemo najbolje vrijednosti tih društava, a nadam se da nećemo negativne. Jer, politički se ne slažem da postoji srednji rod u društvu. Ja sam malo tradicionalniji, ali poštujem pravo da se neko ne izjašnjava o tome. Stao bih u zaštitu te osobe da ne bude diskriminirana, ali ne bih tome dao previše javnog prostora, jer mislim da te teme okupiraju neki manji dio društva a mi treba da budemo fokusirani da većinski tog društva ide naprijed.